

Ks. JACEK MOŻEJKO
UKSW, Warszawa

KOMUNIA ŚWIĘTA I JEJ WSPÓLNOTOTWÓRCZY WYMIAR W ŻYCIU KOŚCIOŁA

1. WSTĘP

Nauka Apostołów miała być przekazywana kolejnym pokoleniom. Zachowywanie nauczania jest pojmowane jako Tradycja. Dzięki niej Kościół uwiecznia i przekazuje wszystkim pokoleniom to wszystko, czym on jest, i to wszystko, w co wierzy. Pan i Zbawiciel nakazał Apostołom, aby wszystkim głosili Ewangelię, którą On sam ogłosił. Trwanie Kościoła w nauce Apostołów polega na byciu we wspólnocie braterskiej, łamaniu chleba i modlitwie¹. W artykule zostaną poruszone kwestie związane z Komunią świętą jako pełnym uczestnictwem wiernych we Mszy świętej, zasady uczestnictwa w Komunii świętej w dialogu ekumenicznym, jak również zostanie poruszona kwestia roli Komunii świętej w kształtowaniu duchowości eucharystycznej. Artykuł porusza również potrzebę odpowiedniej formacji wiernych, aby bardziej świadomie i owocnie uczestniczyli we Mszy świętej.

2. KOMUNIA ŚWIĘTA ZNAKIEM PEŁNEGO UCZESTNICTWA WE MSZY ŚWIĘTEJ

Podstawowym zadaniem w wychowaniu liturgicznym jest wprowadzenie chrześcijanina do czynnego i pełnego uczestnictwa w Eucharystii. Nowe pokolenia potrzebują nieustannej akomodacji znaków liturgicznych do ich potrzeb. Oczywiście, nie można zapominać o istniejących granicach, aby nie zatracić tego wszystkiego, co Chrystus przekazał Kościołowi². Wspomina o tym również Sobór Watykański II: „Duszpasterze niech zabiegają gorliwie i cierpliwie o liturgiczne wychowanie oraz o czynny udział wiernych tak wewnętrzny jak zewnętrzny, stosownie do ich wieku, rodzaju życia i stopnia kultury religijnej, spełniając w ten sposób jeden z głównych obowiązków wiernego szafarza Bożych tajemnic”³. Na-

¹ Por. W. Nowak, *Kościół Rzymskokatolicki*, w: *Ekumeniczny leksykon Kościołów i Wspólnot religijnych województwa warmińsko-mazurskiego*, red. W. Nowak, Wydział Duszpasterski Kurii Metropolitalnej Archidiecezji Warmińskiej, Olsztyn 1999, s. 18.

² Por. J. Grześkowiak, *Liturgia dziś*, Katowice 1982, s. 189-190.

³ Por. Sobór Watykański II, *Konstytucja o liturgii świętej „Sacrosanctum Concilium”* (4 grudnia

leży pogłębiać świadomość wiernych odnośnie do obrzędu Komunii świętej, która stanowi pełnię uczestnictwa we Mszy świętej. Katecheza powinna dotyczyć nie tylko osób, które mają prawo przyjmować Komunię świętą, ale i ogółu wierzących, szczególnie podczas sprawowanej Eucharystii⁴. Należy tak przygotować osoby świeckie i tak je wychować do odpowiedniego rozumienia liturgii, aby intensywnie przeżywały symbolikę eucharystyczną. Każdy człowiek, poprzez wychowanie do liturgii, ma nauczyć się przeżywania tego wszystkiego całym sobą⁵.

Wychowanie do symboli przez liturgię powinno być dokładnym wnikiem w to, co reprezentuje świat, i ukazaniem historii jako znaku od Boga. Człowiek musi być otwarty na działanie Boga. Inaczej zabrakłoby relacji, która powinna występować między wiernymi a Bogiem.

Pełne uczestnictwo we Mszy świętej, jak już stwierdzono wyżej, oznacza przyjęcie do swego serca Komunii świętej, dzięki której tworzy się ścisła więź z Chrystusem i wiernymi tworzącymi w ten sposób jedno Ciało Chrystusa. Wszelkie przeciwności, które mogą dzielić ludzi, zwalczane są dzięki jedności eucharystycznej. Z tego właśnie względu, Kościół usilnie nawołuje do przyjmowania Ciała i Krwi Pańskiej. Ukazując wspólnototwórczy charakter Komunii świętej, należy zwrócić również uwagę na wiernych, którzy z różnych powodów nie mogą w pełni uczestniczyć w liturgii. W takiej sytuacji zadaniem wiernych jest chęć posilania się Eucharystią. Dzięki temu stają się oni jednością nie tylko z ofiarą Pańską, lecz również ze wspólnotą parafialną.

Zadaniem duszpasterza jest, aby wyjaśnić wiernym, że Eucharystia jest Ofiarą, jak również i Ucztą. Zaniedbania w tej kwestii prowadzą do nieświadomości wiernych, a w konsekwencji do rzadkiego przyjmowania Komunii świętej. Katecheza zatem powinna dążyć do tego, aby wierni, uczestnicząc w Ofierze, także uczestniczyli (jeśli nie mają przeszkód) w Komunii świętej.

Uczta ofiarna ma być dla wiernych zjednoczeniem, które osiąga się dzięki Komunii świętej. To sam Chrystus pod postaciami chleba i wina przybliży wiernych do siebie⁶. Dzięki temu wierni obdarowani są łaską, która służy jako lekarstwo dla nieśmiertelności i jest zadatką życia wiecznego⁷. Eucharystia ze swej istoty jest skierowana na zjednoczenie wszystkich z Chrystusem, co dokonuje się dzięki przystępowaniu do Stołu Pańskiego⁸. Poprzez Komunię świętą wierni zostają zaproszeni na wieczną ucztę. Stanowi ona początek tego wszystkiego, co zostało przygotowane w niebie. Podczas przyjmowania Ciała Chrystusa, zostaje On

1963), tekst polski, w: Sobór Watykański II, *Konstytucje, Dekrety, Deklaracje*, Pallottinum, Poznań 2002, nr 19 [dalej: KL].

⁴ Por. M. Pisarzak, *Komunia św. pod dwiema postaciami*, *Ateneum Kapłańskie* 3(1972), s. 493-494.

⁵ Por. J. Grzeškowiak, *Liturgia...*, s. 190-191.

⁶ Por. R. Kamiński, *Wspólnototwórcza rola Eucharystii*, w: *Jezus eucharystyczny*, red. M. Rusecki, M. Cisło, Katolicki Uniwersytet Lubelski, Lublin 1997, s. 184-187.

⁷ Por. Paweł VI, *Encyklika „Mysterium fidei”* (3 września 1965), w: *To czyńcie na moją pamiątkę*, red. J. Miazek, Archidiecezja Warszawska, Warszawa 1987, s. 14.

⁸ Por. Jan Paweł II, *Encyklika „Ecclesia de Eucharistia”* (17 kwietnia 2003), nr 16 [dalej: EE].

zaproszony do życia każdego wiernego. Oczywiście, samo przyjęcie Chrystusa nie oznacza otwartości na Jego działanie. Konieczna jest tu wiara i miłość, dzięki którym serce człowieka otwiera się na dary płynące z przyjętej Komunii⁹.

W eucharystycznej ofierze Chrystusa obecna jest stała miłość, dzięki której wspólnota eklezjalna może się rozwijać i w pełni uczestniczyć. Pomaga to w pogłębieniu osobistej świadomości wiernych i powoduje wzrost życia duchowego¹⁰. Komunia święta, zapowiadając komunie ostateczną, również do niej przygotowuje. Jest źródłem, dzięki któremu wierni, jak i cały Kościół, żyją. W ten sposób uzupełnia ona życie duchowe chrześcijan, którzy pokładają w niej nadzieję. Lepszego zjednoczenia między ludźmi nie ma, jak przyjmowanie razem Ciała i Krwi Pańskiej¹¹. Dzięki temu wierny nie czuje się osamotniony¹². Uczestnictwo we Mszy świętej jest włączeniem w śmierć Jezusa, ponieważ obecność na ołtarzu jest tą samą obecnością, kiedy to składał siebie samego jako ofiarę. Dlatego wierni partycypują „już teraz” w życiu Chrystusa, aż do momentu Jego przyjścia na końcu czasów – paruzji. Przez co są włączeni w Jego zmartwychwstanie¹³.

By przygotować wiernych do głębszego przeżywania liturgii potrzebna jest katecheza liturgiczna. Wychowanie przez liturgię nie spoczywa tylko na katechetach, ale również na rodzicach. Najlepszym momentem na wprowadzenie do znaczeń obrzędów liturgicznych jest dzieciństwo. Wychowanie liturgiczne nie tyle ma pouczać o znakach liturgicznych, co bardziej w nie wprowadzać. Dzięki temu Komunia święta będzie jeszcze bardziej wyraźnym znakiem wspólnototwórczym¹⁴. Konstytucja o liturgii świętej *Sacrosanctum Concilium* w nr 14 zachęca: „aby wszystkich wiernych prowadzić do pełnego, świadomego i czynnego udziału w obrzędach liturgicznych, którego się domaga sama liturgia”¹⁵. Na duszpasterzach i katechetach, a przede wszystkim na rodzicach spoczywa należyte przygotowanie dziecka do liturgii. Wpierw sami jednak „nauczyciele” winni „prześląknąć” duchem i mocą liturgii, a następnie jej nauczać¹⁶.

Sobór Watykański II podaje, aby wierni nie uczestniczyli we Mszy świętej: „jak obcy i milczący widzowie, lecz aby przez obrzędy i modlitwy tę tajemnicę dobrze zrozumieli, w świętej czynności uczestniczyli świadomie, pobożnie i czynnie”¹⁷. To właśnie Eucharystia jest stawiana na pierwszym miejscu przez Sobór

⁹ Por. B. Mokrzycki, *Droga chrześcijańskiego wtajemniczenia*, Akademia Teologii Katolickiej, Warszawa 1983, s. 689.

¹⁰ Por. M. Rojek, *Kult Najświętszej Eucharystii w świetle „Mysterium fidei”*, w: *Eucharystia drogą do wieczności*, red. D. Dziadosz, Archidiecezja Przemyska, Przemyśl 2005, s. 313-314.

¹¹ Por. E. Ozorowski, *Eschatyczna rzeczywistość Eucharystii*, w: *Jezus eucharystyczny*, s. 226.

¹² Por. J. Lewandowski, *Eucharystia. Dar i Ofiara*, Apostolicum, Ząbki 2005, s. 58-61.

¹³ Por. E. J. Jezierska, *Eucharystia – udziałem wiernego w śmierci i zmartwychwstaniu Chrystusa*, *Ruch Biblijny i Liturgiczny* 1(1985), s. 11.

¹⁴ Por. J. Grzeškowiak, *Liturgia...*, s. 192-194.

¹⁵ KL 14.

¹⁶ Por. T. Schneider, *Znaki bliskości Boga. Zarys sakramentologii*, tłum. J. Tyrawa, Wrocławska Księgarnia Archidiecezjalna, Wrocław 1990, s. 141-142.

¹⁷ KL 48.

Watykański II jako szczególna obecność Chrystusa w czynnościach liturgicznych. Obecność ta jest naznaczona czynnością ofiarniczą samego Zbawiciela, jak i wiernych. Msza święta jako centrum życia każdego wiernego, w której prezbiter występuje *in persona Christi*, jest sprawowana na chwałę Ojca i ku zbawieniu człowieka¹⁸. Udział wiernych w Mszy świętej ma być czynny, aby trwać w nieustannym złączeniu z Chrystusem. Życie chrześcijanina ma być przesiąknięte miłością, którą czerpie z Eucharystii.

Uczestnictwo we Mszy świętej, gdzie przynoszone są uwielbienia, dziękczynienia czy prośby, sprawia, że wierni, wychodząc z Kościoła, czują bliższą więź z Bogiem. Odkrywają również Jego tajemnicę śmierci, zmartwychwstania i wniebowstąpienia.

W celach duszpasterskich Konstytucja o liturgii świętej *Sacrosanctum Concilium* zezwoliła na wprowadzenie języka narodowego we Mszy świętej. Sprawilo to, że liturgia stała się bardziej zrozumiała dla uczestniczących. Kościół również zachęca do zwyczaju, aby zgromadzony na Eucharystii lud, przyjmował Komunię z ofiary, w której wraz z prezbiterem aktualnie uczestniczy.

Każdy wierny, przeżywając dobrze i wewnątrz Mszę świętą, upodabnia się do Chrystusa, przez co staje się dla innych przykładem. Eucharystia, dzięki symbolom, jakie w niej występują, uczy o prawdach chrześcijańskich. Odkrywany jest w niej sens ludzkiego życia¹⁹. Podczas Mszy świętej zawsze występuje liturgia Słowa Bożego, dzięki której staje się ona bardziej czytelna i rozumiała²⁰. Każdy znak we Mszy świętej prowadzi wierzącego do odkrywania tajemnicy, która dokonuje się na ołtarzu. Człowiek „powinien się otwierać na wszystkie wymiary tej Tajemnicy”²¹. W jakiegokolwiek wspólnocie chrześcijańskiej Msza święta i Komunia święta powinny zajmować najważniejsze miejsce. A staranne przygotowanie do Eucharystii ma pomóc w odkrywaniu jej piękna²². Przyjęcie Komunii świętej pozwala wiernym karmić się Bogiem na ziemi, w oczekiwaniu pełnego zjednoczenia się z Bogiem w niebie²³.

Do zadań duszpasterza, jak i wiernych, należy troska o godziwe przyjmowanie Komunii świętej. W tym celu zostały ustalone normy, dzięki którym przyjmowanie Eucharystii ma być łatwiejsze, częstsze i owocniejsze, a także określone zostały przypadki, które zakazują udzielania Komunii świętej²⁴. Instrukcja *Redemptionis Sacramentum* wskazuje, że szafarze nie mogą odmówić sakramentów tym, którzy o nie proszą, są odpowiednio do nich przygotowani i prawo nie zabrania im przyjmowania²⁵. Liturgia i przygotowanie do niej ukazuje życie w Kościele, jak

¹⁸ Por. B. Lewandowski, *Liturgiczno-eucharystyczna obecność Chrystusa w Kościele*, Ateneum Kapłańskie 2(1974), s. 278.

¹⁹ Por. W. Granat, *Ku człowiekowi i Bogu w Chrystusie, Zarys dogmatyki Katolickiej*, t. II, Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 1974, s. 255-261.

²⁰ Por. Jan Paweł II, *List Apostolski „Mane nobiscum Domine”* (7 października 2004), nr 12.

²¹ Por. tamże, nr 14.

²² Por. tamże, nr 17.

²³ Por. tamże, nr 19.

²⁴ EE 42.

²⁵ Por. Kongregacja Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów, *Instrukcja „Redemptionis Sacramentum”* (25 marca 2004), nr 91.

również jego wzrastanie. Stosowanie się do norm przyjmowania Komunii świętej sprawia, że wierni partycypują w Chrystusowym kapłaństwie²⁶.

Ogólne wprowadzenie do Mszału Rzymskiego poucza, że każdy wierny, który uczestniczy w liturgii, ma mieć swój wkład w jej sprawowanie²⁷. Jeżeli z powodu grzechu ciężkiego nie może godnie w niej uczestniczyć, powinien jak najszybciej skorzystać z sakramentu pojednania. Chrystus ofiarował się za każdego człowieka, dlatego, będąc odpowiednio przygotowanymi, wszyscy powinni przyjmować Komunię świętą, gdy uczestniczą we Mszy świętej²⁸.

3. WYMIAR EKUMENICZNY PRZYJMOWANIA KOMUNII ŚWIĘTEJ

Sobór Watykański II rozpoczął w Kościele katolickim drogę wiodącą do ekumenicznych poszukiwań, gdzie poprzez działanie Ducha Świętego wnikliwie należy odczytywać znaki czasu²⁹. Pragnie, aby katolicy otoczyli miłością wszystkich chrześcijan i aby ta miłość przewyciężyła to wszystko, co ich dzieli³⁰. W Eucharystii, jako sakramencie jedności Kościoła, wierny ma za zadanie zachować komunię kościelną, a także ją umacniać. Poprzez Mszę świętą cały Kościół prosi Boga, aby jako Ojciec miłosierdzia obdarzył wszystkich pełnią Ducha Świętego. Dzięki temu w Jezusie Chrystusie wszyscy stają się jednym ciałem i jednym duchem³¹.

Komunia jako dar Ducha Świętego scala w jedno Ciało Chrystusa, którym jest Kościół. Pełnię komunii można osiągnąć tylko podczas Eucharystii, gdzie „nie ma już Greka ani Żyda, obrzezania ani nieobrzezania, barbarzyńcy, Scyty, niewolnika, wolnego, ale wszystkim we wszystkich jest Chrystus” (Kol 3,11). Jeżeli Eucharystia stanowi źródło i szczyt życia chrześcijańskiego, to chrzest jest bramą prowadzącą do komunii Kościoła³². Chrzest zatem powoduje jedność między wszystkimi, którzy zostali oczyszczeni jego łaską. Ukierunkowuje on również na uzyskanie życia w Chrystusie³³. Pełna jedność będzie dopiero, kiedy wszyscy, przez chrzest będą zaproszeni do udziału w Eucharystii. Dopóki tej integracji nie ma, Kościół „cierpi na niedoskonałość”³⁴.

²⁶ Por. P. Kulbacki, *Paradygmat wspólnoty chrześcijańskiej w świecie w liturgii posoborowej*, w: *Eucharystia – źródło, szczyt i życie. Tydzień Eklezjologiczny 2004. W trosce o Kościół*, t. V, red. J. Budzyński, KUL, Lublin 2005, s. 171.

²⁷ *Nowe ogólne wprowadzenie do Mszału Rzymskiego*, Poznań 2004, nr 91.

²⁸ Por. R. Pierskała, *Uczestnictwo wiernych w Eucharystii*, *Liturgia Sacra* 8(2002)2, s. 235.

²⁹ Por. Jan Paweł II, *Encyklika „Ut unum sint”* (25 maja 1995), nr 3 [dalej: UUS].

³⁰ Por. Papieska Rada do Spraw Jedności Chrześcijan, *Dyrektorium w sprawie realizacji zasad i norm dotyczących ekumenizmu* (25 marca 1993), w: *Ut unum. Dokumenty Kościoła katolickiego na temat ekumenizmu 1982-1998*, red. S. C. Napiórkowski, J. Leśniewska, K. Leśniewski, KUL, Lublin 2000, nr 9 [dalej: Nowe Dyr. Ekum.].

³¹ EE 43.

³² Por. S. C. Napiórkowski, *Modele jedności*, w: *Ku chrześcijaństwu jutra. Wprowadzenie do ekumenizmu*, red. W. Hryniewicz, J. S. Gajka, S. J. Koza, KUL, Lublin 1997, s. 492-494.

³³ Por. Sobór Watykański II, *Dekret o ekumenizmie „Unitatis redintegratio”* (21 listopada 1964), tekst polski, w: Sobór Watykański II, *Konstytucje, Dekrety, Deklaracje*, nr 22 [dalej: DE].

³⁴ Por. W. Hanc, *Ekumeniczny wymiar sakramentów chrześcijańskiej inicjacji w świetle*

Komunia święta dla ochrzczonych stanowi duchowy pokarm, dzięki któremu można pokonywać grzech. Ponadto prowadzi ona do pogłębienia życia z Chrystusem³⁵. Dyrektorium ekumeniczne przytacza różne formy udzielania Komunii świętej, dotyczące Kościołów wschodnich i inne jeśli chodzi o pozostałych chrześcijan. Przyczyną takich rozwiązań jest fakt, że Kościoły wschodnie, mimo że są odłączone od rzymskich katolików, to jednak mają sakramenty Kapłaństwa i Eucharystii. Dyrektorium dopuszcza Kościoły wschodnie do Komunii eucharystycznej, gdy zachodzi „nagła potrzeba”. W takim wypadku przyjmujący Komunię, muszą wpiery wyznać wiarę w realną obecność Chrystusa w darach eucharystycznych, zgodną z wiarą Kościoła katolickiego³⁶.

Jeśli chodzi o braci wschodnich, w duszpasterstwie należy mieć na uwadze sytuacje poszczególnych osób, gdzie jedność Kościoła nie będzie zachwiana, a występuje nieprzewidziana nieodzowność zbawienia i dobro duchowe dusz³⁷. Dlatego też Kościół katolicki pozwala przystępować do Komunii eucharystycznej tylko tym, którzy trwają w jedności jego wiary, kultu czy życia kościelnego. Jednakże z tych samych przyczyn, w szczególnych wypadkach, takich jak niebezpieczeństwo śmierci lub wielka i nagła konieczność, można pozwolić na udzielenie Komunii świętej, Pokuty czy Namaszczenia Chorych chrześcijanom, którzy nie są w pełnej komunii z Kościołem katolickim. Kapłan katolicki może udzielić Komunii świętej osobie należącej do Kościoła wschodniego, która jest odpowiednio przygotowana, tzn. była już u I Komunii świętej w swoim Kościele i nie trwa w grzechu ciężkim. Natomiast katolik będący w tej samej sytuacji powinien prosić o Komunię świętą lub o inne sakramenty od ważnie wyświęconego szafarza. Ta możliwość przystąpienia do Komunii świętej może spowodować nieporozumienia, ponieważ dla prawosławnych przyjęcie Komunii świętej w cerkwi oznacza przejście na prawosławie. Katolicy więc nie powinni przystępować do Komunii świętej w Kościele prawosławnym³⁸.

Kościół katolicki nie zezwala na udzielanie Komunii świętej protestantom, ponieważ ich nauka dotycząca Eucharystii różni się od nauki katolickiej. Wyjątek stanowi niebezpieczeństwo śmierci lub brak możliwości skontaktowania się z duchownym swojego Kościoła. W takim wypadku, protestant musi wyznać katolicką naukę co do realnej obecności Chrystusa w Eucharystii³⁹.

międzywyznaniowych dialogów doktrynalnych. Studium ekumeniczne, Włocławskie Wydawnictwo Diecezjalne, Włocławek 2003, s. 799.

³⁵ Por. Nowe Dyr. Ekum., nr 129.

³⁶ Por. tamże, nr 129.

³⁷ Por. Sobór Watykański II, *Dekret o katolickich Kościołach Wschodnich „Orientalium Ecclesiarum”* (21 listopada 1964), tekst polski, w: Sobór Watykański II, *Konstytucje, Dekrety, Deklaracje*, nr 26 [dalej: DKW].

³⁸ Por. UUS 46, DKW 27.

³⁹ Por. W. Hanc, *Trudności i przeszkody na drodze ku eucharystycznej pełni*, w: *Wspólna Eucharystia – cel ekumenii. Ekumenizm i integracja*, red. P. Jaskóła, R. Porada, RW UO, Opole 2005, s. 182-183, *Kodeks Prawa Kanonicznego*, Pallottinum, Poznań 1984, kan. 844; *Kodeks Kanonów Kościołów Wschodnich*, Archidiecezja Lubelska, Lublin 2002, kan. 671.

Z powodu różnic dotyczących przystępowania do Komunii świętej między katolikami a chrześcijanami wschodnimi, a przede wszystkim spowiedzi przed Komunią i postu eucharystycznego, katolicy powinni zadbać, by swoją postawą nie wzbudzać podejrzliwości u chrześcijan wschodnich i uszanować dyscyplinę wschodnią⁴⁰. Uczestniczenie w czynnościach świętych z braćmi odłączonych Kościołów wschodnich, powinno odbywać się pod kontrolą miejscowego hierarchy. Takie postanowienie służy utrzymaniu odpowiednich więzi między chrześcijanami⁴¹. Uczestnictwo w Komunii świętej należy rozpatrywać osobno w odniesieniu do Kościołów wschodnich i Kościołów zachodnich. Powodem jest różnica dotycząca sakramentalnego charakteru, posługiwania i sukcesji apostoelskiej⁴².

Podczas Eucharystii, która jest tajemnicą jedności, chrześcijanie powinni mieć na uwadze podziały i z tym większą troską zanosić swe modlitwy do Boga, aby wszyscy ludzie tworzyli jedno Ciało, którym jest Jezus Chrystus⁴³. Dekret o ekumenizmie stanowczo stwierdza, że wspólnego udziału w świętych czynnościach (*communicatio in sacris*) nie można używać jako środka, który nieodłącznie należy stosować do przywrócenia wśród chrześcijan jedności⁴⁴. Dziś raczej nie mówi się *communicatio in sacris*, bardziej znana jest nazwa *interkomunia* albo *eucharystyczna gościnność* na określenie uczestnictwa wiernych w czynnościach liturgicznych. Kościół katolicki w pewnym stopniu dopuszcza interkomunię. Dotyczy to przede wszystkim prawosławnych Kościołów wschodnich. Jednak one same stwierdzają, że żadna interkomunia jako „łamanie chleba” nie jest możliwa. Przez interkomunię należy rozumieć udział chrześcijan (nie ma interkomunii z Kościołem protestanckim) w Eucharystii, w innym Kościele niż własny. Odnosi się to zarówno do osób duchownych, jak i świeckich różnych wyznań, które uczestniczą w Eucharystii. Kościół rzymskokatolicki nazwie to udziałem we Mszy świętej, natomiast w Kościołach wschodnich wyrażenie to przypisywane jest do udziału w Boskiej liturgii, zaś w Kościołach ewangelickich odnosić się będzie do Wieczery Pańskiej.

Papież Jan Paweł II, w encyklice *Ut unum sint*, ukazuje podstawę komunii zachodzącej między Kościołem rzymskokatolickim a innymi Kościołami i wspólnotami chrześcijańskimi, którą stanowią „elementy uświęcenia i prawdy” występujące także w innych Kościołach, gdzie także jest „sprawowanie świętej liturgii”⁴⁵. Chrześcijanie wschodni, dzięki sprawowaniu Eucharystii, budują i poszerzają Kościół Boży. To właśnie w obrzędach liturgicznych objawia się ich komunია. I choć te Kościoły są odłączone, to posiadają sakramenty. Przede wszystkim Kapłaństwo i Eucharystię, dzięki którym nadal są z Kościołem rzymskokatolickim złączone.

⁴⁰ Por. Nowe Dyr. Ekum., nr 124.

⁴¹ Por. DKW 29.

⁴² Por. W. Hanc, *Interkomunia – możliwości i perspektywy*, w: *Eucharystia i posłannictwo*, red. L. Górka, W. Hryniewicz, Wydawnictwo Księży Werbistów, Warszawa 1987, s. 114.

⁴³ Por. Paweł VI, *Instrukcja „Eucharisticum Mysterium”* (13 kwietnia 1967), nr 8, w: *To czyńcie na moją pamiątkę*, s. 161, DKW 30.

⁴⁴ Por. DE 8.

⁴⁵ Por. UUS 11, 12.

Dzięki temu można, za pozwoleniem władzy kościelnej, uczestniczyć w pewnych sytuacjach, w tych samych czynnościach świętych. Takie uczestnictwo jest nie tylko możliwe do zrealizowania, ale i potrzebne⁴⁶. W dialogu między Kościołem katolickim a Kościołem prawosławnym w dużej mierze został poruszony temat misterium śmierci i zmartwychwstania Chrystusa w Eucharystii. W obydwu tradycjach jest ona określana jako ofiara⁴⁷.

Nie można nie wspomnieć tu o tzw. Dokumencie z Limy. W 1982 roku, po długoletnich rozmowach w Limie, podjęto kwestie ekumeniczne, które należą do centralnych obszarów życia kościelnego. Komisja „Wiara i Ustrój” Światowej Rady Kościołów, chcąc opublikować ustalenia doktrynalne dotyczące chrztu, Eucharystii i kapłaństwa, poprosiła M. Thuriana, będącego członkiem ekumenicznej wspólnoty z Taize, aby opracował liturgię eucharystyczną. Przygotowana liturgia otrzymała nazwę ekumenicznej liturgii z Limy. Pierwszy raz odprawiono Eucharystię według tekstów podanych przez M. Thuriana w Limie na zakończenie spotkania Komisji „Wiara i Ustrój”⁴⁸. Dokument z Limy nie jest oczywiście zamknięciem tematu o Eucharystii, ale ocena Rzymu jest bardzo pozytywna⁴⁹. Tajemnica eucharystyczna ma wspólnotowo-eklezyjalny wymiar. Uczestniczenie w wspólnym chlebie i kielichu, wskazuje na jedność uczestniczących z Chrystusem, a także ze wszystkimi komunikującymi. Dokument dość jasno stwierdza, że chrześcijanie, nie mogąc pojednać się przy jednym ołtarzu w celu spożycia Ciała i Krwi Pańskiej, osłabiają swoje świadectwo misyjne, jak i całej wspólnoty⁵⁰.

Podstawą do wspólnego uczestnictwa wiernych we Mszy świętej jest uznanie rzeczywistej obecności Jezusa Chrystusa w postaciach eucharystycznych oraz wskazanie na ofiarę Krzyża, którą Kościół składa Bogu jako dziękczynienie⁵¹.

4. KOMUNIA ŚWIĘTA W KSZTAŁTOWANIU DUCHOWOŚCI EUCHARYSTYCZNEJ

Kościół katolicki, dbając o wiernych, nawołuje w przykazaniach kościelnych do udziału we Mszy świętej w każdą niedzielę i święta oraz przyjmowania Komunii świętej przynajmniej raz w roku podczas okresu wielkanocnego. Skierowane do uczniów przez Chrystusa słowa, mówiące o nieprzyjmowaniu Ciała i Krwi Pańskiej, które prowadzą do śmierci człowieka, dotyczyły ludzi, którzy nie chcą uczestniczyć w Eucharystii, przez co nie mogą mieć udziału w zbawieniu. Musi także wśród wiernych występować przynajmniej pragnienie przyjmowania Komunii świętej⁵².

⁴⁶ Por. tamże, nr 15.

⁴⁷ Por. *Katechizm Kościoła Katolickiego*, Pallottinum, Poznań 2002, nr 1365; *Bóg żywy. Katechizm Kościoła Prawosławnego*, WAM, Kraków 2001, s. 341.

⁴⁸ Por. B. Nadolski, *Ekumeniczna Liturgia Eucharystyczna*, w: *Leksykon Liturgii*, red. B. Nadolski, Pallottinum, Poznań 2006, s. 379-380.

⁴⁹ Por. A. Skowronek, *Problem wzajemnego uznania chrztu, Eucharystii i posługiwania duchowego*, w: *Ku chrześcijaństwu jutra. Wprowadzenie do ekumenizmu*, s. 599-600.

⁵⁰ Por. W. Hanc, *Ekumeniczny wymiar...*, s. 795.

⁵¹ Por. tenże, *Interkomunia – możliwości i perspektywy...*, s. 119.

⁵² Por. W. Granat, *Ku człowiekowi...*, s. 242.

Duchowość eucharystyczna stanowi formę duchowego życia człowieka religijnego ukierunkowanego na zjednoczenie z Bogiem przez Jezusa Chrystusa. Konsekwencją jest formacja wiernych zgodnie z Jego nauką i przykład życia chrześcijańskiego⁵³.

Eucharystia, jako centrum wszystkich sakramentów, sprawia, że dzięki niej uczestniczy się w komunii z Bogiem. Dlatego też w duszy powinno być stałe pragnienie przyjęcia Komunii świętej. Z tego powodu powstała komunია duchowa, która polega na łączności człowieka z Chrystusem. Realizuje się ona przez pragnienie przyjęcia Komunii sakramentalnej. Najważniejszy w komunii duchowej jest akt doskonałej miłości, ponieważ ten, kto trwa w miłości, ten trwa w Bogu, a Bóg w nim (por. 1J 4,16). Skutki komunii duchowej są tej samej natury co Komunii sakramentalnej, a więc pomnożenie łaski uświęcającej, łaski miłości, jedności. Należy zaznaczyć, że komunია duchowa dąży do sakramentalnej. Zarówno przy Komunii duchowej, jak i sakramentalnej, dokonuje się realna łączność z Jezusem⁵⁴.

Dzięki liturgii, życie każdego wierzącego staje się „kultem duchowym”, w którym bez wzmocnienia „duchowości liturgicznej” może dojść do utraty łaski. Ma to szczególne odniesienie do Sakramentu Eucharystii, dzięki któremu Kościół żyje. I choć różne są drogi duchowości, to jednak Msza święta stanowi szczyt i źródło życia duchowego. Systematyczne przyjmowanie Komunii świętej nie tylko sprawia, że człowiek jest wierny łasce, ale i pomaga spojrzeć na różne sytuacje życiowe z Bożej perspektywy. Eucharystia dokonuje zjednoczenia z Chrystusem, co skłania wierzącego do dawania świadectwa w życiu codziennym⁵⁵. Ze względu na to, że Eucharystia jest ośrodkiem życia chrześcijańskiego, wypadałoby żyć nią na co dzień⁵⁶.

Poprzez Eucharystię, a szczególnie w Komunii świętej, jest udzielany dar życia duchowego. Tak jak dla ciała potrzebny jest posiłek, aby mogło ono dobrze funkcjonować, tak i życie duchowe wymaga nieustannego karmienia się Najświętszym Ciałem. Konieczne jest to, aby wzmacniać siły duchowe, dzięki czemu wierni zostają napełnieni duchem wiary, nadziei i miłości.

Spełnienie się osoby polega na oddaniu się innej osobie. Niewątpliwie Eucharystia jawi się jako sakrament miłości, gdzie Chrystus bezgranicznie oddaje się ludziom. Dzięki temu wierni mogą odczuć pośród siebie rzeczywistą obecność Zbawiciela⁵⁷. Braterska jedność opiera się przede wszystkim na Komunii świętej, gdzie wspólnota kształtuje się pod względem ludzkim i duchowym. Zjednoczenie to dokonuje się także przez odczuwanie braterstwa we wspólnocie Kościoła⁵⁸. Spożywanie Ciała Chrystusa staje się zatem źródłem miłości. Bóg który jest miłością, dzieli się nią z ludźmi, ale i oczekuje takiej samej reakcji wobec Niego samego. Taka postawa prowadzi do uwię-

⁵³ Por. M. Daniluk, *Duchowość chrześcijańska*, w: *Encyklopedia Katolicka*, t. IV, red. F. Gryglewicz i in., KUL, Lublin 1983, kol. 317.

⁵⁴ Por. EE 34.

⁵⁵ Por. Kongregacja Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów, *Rok Eucharystii sugestie i propozycje* (15 października 2004), nr 4.

⁵⁶ Por. tamże, nr 20.

⁵⁷ Por. A. Dyr, *Duchowość eucharystyczna*, Kolekcja *Communio* 10(1995), s. 144-147.

⁵⁸ Por. J. Koperek, *Duchowość Kapłańska*, Kolekcja *Communio* 10(1995), s. 324-325.

cenia życia ludzkiego. Współpraca z łaską powoduje wzrost świętości⁵⁹, a nade wszystko sprawia, że człowiek, który raz zasmakował Bożej miłości, chce jeszcze bardziej kochać. Dlatego też pragnie on całkowicie poświęcić się Bogu. Miłość wobec bliźniego ma dokonywać się w samej Mszy świętej, bo wszystko dokonuje się we wspólnocie i przez wspólnotę, która tworzy miłość. Przez wspólnotę należy tu rozumieć rodzinę, następnie wspólnotę zakonną, kapłańską czy międzyludzką⁶⁰.

Dzięki wierze, która stanowi nadprzyrodzony dar, Bóg wkracza w ludzkie życie. Podstawowym miejscem, gdzie się to dokonuje, jest Msza święta, podczas której Bóg spotyka się z człowiekiem. W związku z tym, wiara wymaga radykalnego zaufania Panu. Prowadzi do lepszego zrozumienia Misterium, które dokonuje się podczas Eucharystii. Ponadto pozwala uświadomić zebranim na świętej liturgii, że uczestniczą w Uczcie paschalnej, tej samej w której brali udział Apostołowie w Wieczerniku. Jej sprawowanie powoduje, że wierni wyznają swoją wiarę, dzięki czemu Bóg działa w świecie, Kościele i w sercach ludzkich⁶¹.

Życie na ziemi jest drogą, a człowiek zmierza do tego, co jest mu obiecano. Dąży on do osiągnięcia świętości, zjednoczenia z Chrystusem. Dzięki nadziei ma również przekonanie, że spełni się to co Bóg obiecał. Nadzieja odnosi się do rzeczy ostatecznych, wierni mają ufność, że osiągną życie wieczne. Przedsmak tego można odczuć przez sprawowanie Eucharystii, a pełnia będzie otrzymana w wieczności⁶².

Wspólnota wiernych winna karmić się tym szczególnym Sakramentem. Spożywanie Komunii świętej powoduje partycypowanie w życiu samego Boga. Owe uczestnictwo niesie za sobą wymagania dotyczące życia i odpowiedzialności za innych ludzi. Każdy chrześcijanin jest wezwany do przemiany świata od wewnątrz, poprzez funkcję kapłańską, królewską i prorocką. Ta zmiana dokonuje się dzięki Mszy świętej⁶³.

Sobór Watykański II, stwierdzając, że wierni współdziałają w ofiarowaniu Eucharystii przez składanie w ofierze samych siebie oraz poprzez przyjmowanie postawy posłuszeństwa, a także miłości i służby bliźniemu⁶⁴. Ofiara ma być rozumiana w odniesieniu do przeżywanej Eucharystii, gdzie bierze swój początek i do niej zmierza. Nieustannie jest ona wzorem, poprzez który wierni otrzymują udział w śmierci i zmartwychwstaniu Chrystusa⁶⁵.

Duchowość eucharystyczna przyczynia się do budowania Kościoła nie tylko w komunii, ale również przez kontemplację. Wierny nie powinien troszczyć się wyłącznie o jedność, ale również o kontemplację eucharystyczną. Swoje myśli powinien kierować w stronę Chrystusa i ciągle przypominać sobie o Nim. Wytrwał

⁵⁹ Por. J. Misiurek, *Duchowość eucharystyczna*, w: *Jezus eucharystyczny*, s. 284-285.

⁶⁰ Por. Z. Wit, *Duchowość eucharystyczna i postawy wewnętrzne w kulcie Eucharystii*, w: *Eucharystia, Misterium, Ofiara, Kult*, red. J. J. Kopeć, KUL, Lublin 1997, s. 171.

⁶¹ Por. A. Dyr, *Duchowość eucharystyczna...*, s. 148-151.

⁶² Por. tamże, s. 152-154.

⁶³ Por. tamże, s. 170-172.

⁶⁴ Por. Sobór Watykański II, *Konstytucja dogmatyczna o Kościele „Lumen gentium”* (21 listopada 1964), w: Sobór Watykański II, *Konstytucje, Dekrety, Deklaracje*, nr 10.

⁶⁵ Por. J. Tyrawa, *Duchowość eucharystyczna*, w: *Eucharystia*, red. J. Krucina, Wrocławska Księgarnia Archidiecezjalna, Wrocław 1987, s. 110-113.

przyjmowanie Ciała i Krwi Pańskiej ma prowadzić do przemiany serca oraz do pogłębienia miłości względem Boga i drugiego człowieka. Spożywając Najświętsze Ciało, wierzący nie tylko powinien przyjmować Je swoim ciałem, ale i swoim umysłem. Chrześcijanie poprzez kontemplację mają towarzyszyć Chrystusowi i być w Jego zasięgu, tzn. zawsze być gotowym do przyjęcia Komunii świętej⁶⁶.

5. ZAKOŃCZENIE

Uczestniczący we Mszy świętej winni wymagać od siebie zgody i przyjaźni z bliźnim. Relacje te powinny być podtrzymywane i umacniane dzięki Komunii świętej. By przygotować wiernych do głębszego przeżywania liturgii, potrzebna jest katecheza liturgiczna, dzięki której ukazuje się wspólnototwórczy charakter Eucharystii. Wspólna Komunia święta ujawnia, że chrześcijanie są jednością zbudowaną na fundamencie, jakim jest Chrystus. Wierny przyjmujący Komunię świętą winien wiedzieć, że tylko wtedy zjednoczy się z Chrystusem, gdy wyrazi całkowitą gotowość oddania się innym ludziom. Bóg, wychodząc do człowieka, jako pierwszy obdarowuje go łaskami. Z tego powodu, każde przyjęcie Komunii świętej, winno rodzić postawę dziękczynnej radości oraz zgody na całkowitą zależność od Boga.

THE HOLY COMMUNION AND ITS COMMUNITY DIMENSION IN THE LIFE OF THE CHURCH

Summary

Over the centuries, the issue of Holy Communion under both species has given rise to serious disputes. At the Vatican II Council, it was recognized as one of the most important elements leading the faithful to Christ. It is due to rich significance that this sacramental sign is endowed with. Holy Communion under both species allows the participants of the liturgy to take part in the Eucharist in a more perfect way. Consumption of the Body and Blood of Christ is a condition for the development of true inner life. Holy Communion reveals our profound union with Christ, who made a covenant in His own blood. Introduction of Holy Communion under both kinds facilitates a fuller participation in the liturgy of the Eucharist as it makes it easier for the faithful to experience the presence of Christ in the sacramental sign. Holy Communion taken under one form allows us to receive the whole fruit of the Eucharist, but receiving both the Body and Blood of Christ enriches and presents in the more perfect light the sign of the Eucharistic feast.

Keywords: Holy Communion, community

Nota o Autorze: ks. mgr lic. Jacek Możejko, kapłan diec. warmińskiej, doktorant na Uniwersytecie Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie.

Słowa kluczowe: Komunia Święta, wspólnota

⁶⁶ Por. H. Wejman, *Duchowość eucharystyczna jako doświadczenie chrześcijanina w budowaniu Kościoła*, w: *Misterium Eucharystii. Teologia – liturgia – ekumenizm...*, s. 93-95.